

HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET

Du er her: [Helse- og omsorgsdepartementet](#) < [Dokumenter](#) < [NOU-er](#) < [3 Medisinsk forskning...](#)

NOU 2003: 33

Granskning av påstander om uetisk medisinsk forskning på mennesker

Bla i dokumentet: < [2 Sammendrag av utredningen](#) | [4 Kommisjonens arbeidsmåte,...](#) > | [Dokumentets forside](#)

3 Medisinsk forskning og menneskeforsøk – historisk bakgrunn

3.1 Innledning

Kommisjonen er satt til å granske påstander om uetisk medisinsk forskning i perioden fra 1945 til 1975. Perioden, som innledes med at den andre verdenskrig avsluttes, er preget av rustningskappløp og kald krig. Innledningsvis er det derfor viktig for kommisjonen å plassere forskningen, og da særlig den medisinske, i dens historiske kontekst. Kommisjonen anser en slik innledende fremstilling som nødvendig for å forstå innholdet i en rekke av de påstandene som er fremsatt.

3.2 Vitenskapen etter andre verdenskrig

Den militære interessen for forskning økte radikalt i løpet av andre verdenskrig. En fremstående historiker skriver at den andre verdenskrig var den første konflikten siden den franske revolusjonen der vitenskapsfolk ble utsatt for en systematisk og sentralisert mobilisering for militære formål. **1** Sannsynligvis skjedde dette mest effektivt hos de allierte, siden de ikke forventet å vinne hurtige seire med umiddelbart tilgjengelige midler.

Krigens avslutning i Hiroshima og Nagasaki i august 1945 understreket ytterligere vitenskapens strategiske viktighet. Atombomben var resultat av et gigantisk forskningsprosjekt – det såkalte Manhattan-prosjektet – ledet av den amerikanske generalen Leslie Groves, med deltagelse fra flere av verdens fremste fysikere. Amerikanske myndigheter brukte i krigstid rundt to milliarder dollar på å utvikle bomben, som før krigen var lite annet enn en spekulativ fremtidsmulighet basert på kompliserte og svært usikre beregninger. Myndighetene i en rekke land ble overbevist om at bruk av hittil uante ressurser til forskningsformål var både nyttig og nødvendig.

Etter krigen fortsatte amerikanske myndigheter satsningen på forskning, og USA etablerte seg raskt som den ledende stormakten innenfor forskning og teknologisk innovasjon. På 1970-tallet finansierte amerikanske myndigheter to tredjedeler av grunnforskningen i landet, hvilket utgjorde bevilgninger på fem milliarder dollar i året og sysselsetting av rundt en million vitenskapsfolk og ingeniører. Mens bare seks nobelpriser ble gitt til amerikanske forskere mellom 1900 og 1933, steg tallet til 77 i perioden fra 1933 til 1970. **2**

3.3 Forskning finansiert av det militære

Spesielt stor var økningen i forskningsbudsjettene i regi av det militære. Det er illustrerende at det før andre verdenskrig ikke fantes noen organisert forskningsvirksomhet i det norske Forsvaret, men at Norge i løpet av få år etter krigen hadde bygget opp en avansert militær forskningsvirksomhet som omfattet de nyeste teknologiområdene, som atomenergi, raketter, elektronikk og digitalteknikk. **3** Denne forskningen var primært organisert rundt Forsvarets forskningsinstitutt (FFI), som ble opprettet ved stortingsvedtak i april 1946. Forsvarsdepartementet bevilget i 1947 ti millioner kroner til instituttet for å starte opp forskning omkring atomenergi og raketter. Den kalde krigen førte til en jevn strøm av midler til militær forskning. Tallet på ansatte ved FFI ble tredoblet mellom 1947 og 1950, fra rundt 60 til 180.

I granskingsperioden var FFI et av landets største forskningsinstitutter. Bare Institutt for atomenergi, nå Institutt for energiteknikk, og Stiftelsen for industriell og teknisk forskning (SINTEF) var tilnærmet like store.

3.4 Forskningsmidler fra utlandet

I en tid med knappe budsjetter og fokus på gjenreisning, ble støtte fra utlandet, og spesielt fra USA, viktig for mange forskere. Fra 1953 ble utenlandske midler således en viktig faktor i FFIs budsjett. Dette året mottok instituttet i overkant av én og en halv million kroner i støtte fra utlandet, nesten en tredjedel av budsjettet. I 1963 hadde dette steget til over tolv millioner kroner, nesten to tredjedeler av budsjettet. **4**

USA ønsket å påvirke forskningen i de små NATO-landene gjennom programmer rettet spesielt mot europeiske forskningsmiljøer. Det hadde i NATO vokst frem en økt erkjennelse av at små land som Norge også burde inkluderes i fellesforskningen. I FFIs årsrapport for 1954 heter det for eksempel:

«Det er tydelig uttalt på høyt militært hold at fremtiden vil bli preget av en kapprustning på det vitenskapelige område, og at vestens overlegenhet er helt avhengig av at de beholder ledelsen på det vitenskapelige og teknologiske området. For at så skal skje er det nødvendig å benytte informasjonskapsler (cookies) slik at vi kan yte deg bedre service. Informasjonskapslene vil bli brukt til å forbedre og optimalisere tjenesten. Du kan lese mer om vår bruk av informasjonskapsler eller fortsette å surfe på vår nettside hvis du godtar dette. **5**

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/hod/dok/nouer/2003/nou-2003-33/4.html?id=149036>

Go

JUL AUG SEP

◀ 27 ▶

2013 2014 2015

▼ About this capture

1 capture

27 Aug 2014

Den finansielle støtten som FFI mottok gjennom våpenhjelpen alene, tilsvarte i perioden 1954-1966 den samlede bevilgningen fra Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd til alle landets forskningsinstitutter. Den amerikanske militært finansierte støtten til europeisk forskning var likevel liten i forhold til de midler som ble brukt til forskning internt i USA.

Også andre norske forskningsinstitusjoner mottok penger fra det amerikanske forsvaret. For eksempel mottok dr. Carl Wilhelm Sem-Jacobsen og EEG-laboratoriet på Gaustad sykehus i en årrekke midler fra alle tre våpengrener i det amerikanske forsvaret. **6**

En annen finansieringskilde var de store amerikanske fondene, som Rockefeller Foundation og Ford Foundation. Disse fondene spilte en viktig rolle i amerikansk og internasjonal forskning i mellom- og etterkrigstiden. Rockefeller Foundation ga viktige bidrag til blant annet norsk astrofysikk, helseforskning og genetikk, mens Ford Foundation eksempelvis gav et større bidrag til opprettelsen av EEG-laboratoriet ved Gaustad sykehus. **7**

3.5 Medisinske menneskeforsøk

Forsøk med mennesker ble en viktig del av den medisinske vitenskapen etter hvert som denne i løpet av 1800-tallet ble preget av moderne, eksperimentell naturvitenskap. Ettersom ny kunnskap i større grad enn før ble systematisk akkumulert, kunne innovative terapeutiske inngrep være til nytte for så vel fremtidige pasienter som pasienten under behandling.

De enorme fremskrittene innen den naturvitenskapelige medisinen, særlig innen cellepatologi og bakteriologi, bidro til enighet om at fremskritt innen medisinen måtte søkes gjennom testing av hypoteser i en kontrollert serie av empiriske forsøk.

Det var imidlertid ikke bare hensynet til den vitenskapelige utvikling som drev frem ønsket om å utføre medisinske menneskeforsøk. Etter hvert som medisinen ble profesjonalisert gjorde også andre drivkrefter seg gjeldende. Samfunnsmessige hensyn knyttet til sykdomsforebyggelse og -bekjempelse samt karrieremessige interesser knyttet til prestisje og økte bevilgninger ble også mulig beveggrunner for forsøk med mennesker. Gerhard Armauer Hansens lepraforsøk i Bergen kan sees i dette lys. I 1880 ble Armauer Hansen fradømt sin stilling ved Pleiestiftelse for Spedalske fordi han hadde smittet en kvinne med en ny type lepra ved å innpode materie fra en annen syk pasient på kvinnens øye. Hensikten med forsøket var å vise at leprabasillen smitter. Armauer Hansen ble dømt fordi han ikke hadde innhentet samtykke fra kvinnen, men dommen fikk ingen innvirkning på hans senere betydelige vitenskapelige karriere. **8** Det ble godtatt at han tilsidesatte hensynet til den enkelte pasient til fordel for vitenskapelige, samfunnsmessige og karrieremessige interesser.

3.6 Andre verdenskrig og uetiske menneskeforsøk

Under en krig skjerpes nyttekravene til forskning, som et resultat av den generelle mobiliseringen for militære og nasjonale interesser. Dette gjelder i stor grad også medisinsk forskning, idet både soldater og sivile i en krigssituasjon er meget utsatt for sykdom og skader.

Parallelt med dette blir hensynet til den enkelte ansett som mindre viktig. Utilitaristiske argumenter gis under en krig økt tyngde. Under den andre verdenskrig var det en utbredt holdning at siden noen borgere ble beordret til å risikere livet på slagmarken, måtte andre tåle å ta andre typer risiki – for eksempel ved å teste nye legemidler uten mulig terapeutisk nytte for forskningspersonen selv. Nasjonens interesser gikk altså foran hensynet til den enkelte, enten man var soldat eller med i et medisinsk forsøk.

Videre innebar den andre verdenskrig en sterk statlig koordinering og satsning på forskning innen prioriterte områder – det vil si krigsrelaterte behov. I USA ble for eksempel et nasjonalt forskningsråd, National Research Council, opprettet på presidentens ordre i juni 1941. **9** Under dette koordineringsorganet lå en annen nyskaping, Committee on Medical Research (CMR), som var den hittil mest ambisiøse satsning på medisinsk forskning i landets historie. Ved krigens slutt hadde CMR støttet 638 vitenskapelige studier ved 135 institusjoner med hele 25 millioner dollar. På denne måten kunne det store sivile medisinvitenskapelige etablissement i USA mobiliseres for nasjonale formål.

3.7 Uetisk medisinsk forskning i Tyskland og Japan

Etter den tyske kapitulasjonen i 1945 kom amerikanske etterforskere over en stor mengde informasjon om medisinske overgrep. I kjølvannet av de alliertes store prosess mot de ledende nazistene besluttet derfor amerikanske myndigheter også å gjennomføre en egen rettssak mot tyske medisiner (United States of America v. Karl Brandt et al.). **10** Vitnemålene og dokumentasjonen som ble fremlagt under denne saken viste at omfanget av overgrep mot pasienter og fanger var mye større enn tidligere antatt. Minst 350 medisiner hadde vært involvert i forberedelse, gjennomføring eller overvåkning av det som måtte karakteriseres som forsettlig drap. I tillegg hadde et mye større antall leger deltatt i den vitenskapelige diskusjon av resultatene fra uetiske forsøk, eller stilltiende akseptert overgrep i sin umiddelbare nærhet.

Tyske forskere testet forsøkspersonenes tålegrenser ved å utsette fangene for ekstreme belastninger (som nedkjøling, ekstreme trykkforskjeller og opphold under vann), uferdige legemidler (som sulfonamid), kjemiske våpen (som sennepsgass og brannbomber), påførte sykdommer (som tyfus, tuberkulose, malaria og gulsott), kirurgiske inngrep og ulike gifter. Overgrepene ble nøye registrert, analysert og i mange tilfeller publisert av de medisinske forskerne.

De tyske planene for utvikling og produksjon av en tyfusvaksine i 1941 demonstrerer den omfattende koordineringen, som var et resultat av krigstilstanden. I desember dette året møttes representanter for innenriksministeriet, regjeringen i Generalguvernement Polen, hæren, det vitenskapelige Robert Koch-instituttet og legemiddelfirmaet Behringwerke Marburg/Lahn, som var en del av IG Farben. **11** Målsætningene med denne planen var forskjellige for de ulike involverte partene: bedret utnyttelse av krigsfangenes arbeidskraft, redusert dødelighet blant soldatene, økt vitenskapelig prestisje og økte grunnbevilgninger samt muligheter for økte markedsandeler og profitt. Felles for alle de involverte var imidlertid at de var villige til å utsette fanger fra konsentrasjonsleiren i Buchenwald for livsfarlige forsøk.

Regjeringen.no benytter informasjonskapsler (cookies) slik at vi kan yte deg bedre service. Informasjonskapslene hjelper oss med å forbedre nettstedet vårt og gi deg en bedre brukeropplevelse. Du kan kontrollere innstillingene for informasjonskapsler i nettleseren din. Hvis du ikke godtar dette, kan nettstedet vårt ikke fungerer som forventet.

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/hod/dok/nouer/2003/nou-2003-33/4.html?id=149036>

Go

JUL AUG SEP

◀ 27 ▶

2013 2014 2015

▼ About this capture

1 capture

27 Aug 2014

3.8 USA

Også i USA ble det i militær regi under den andre verdenskrig utført en rekke forsøk med mennesker. Studenter, soldater, pasienter og ikke minst militærnektene ble brukt i potensielt farlige medisinske forsøk med varierende grad av frivillighet. **13** Det gjaldt for eksempel forsøk med malariavaksiner, sennepsgass og en rekke ulike mikrober. Disse forsøkene var imidlertid ikke sammenlignbare med de tyske og japanske, hverken når det gjaldt dødelighet eller bestialitet. Dessuten fant det sted en omfattende diskusjon av berettigelsen og prosedyrene for ikke-terapeutiske forsøk internt i CMR og det militære. Likevel kan det slås fast at normene for slike forsøk var blitt mindre restriktive i løpet av krigen.

3.9 Den kalde krigen

På grunn av den militære, ideologiske og politiske motsetningen og det påfølgende våpenkappløpet mellom Sovjetunionen og USA og deres respektive allierte, ble viktige trekk ved krigsmedisinen også kjennetegnet for medisinen i etterkrigstiden. Det ble satt av store midler til å dekke militære behov, hemmelighold ble ansett som nødvendig og legitimt, og hensynet til nasjonal sikkerhet veide tungt i forhold til enkeltindividets rettigheter og interesser.

Andre forhold som bidro til å legitimere forsøk med mennesker, var at satsningen på medisinsk forskning under krigen hadde vist seg som en suksess, blant annet gjennom fremstillingen av penicillin, og at nye holdninger hadde festnet seg hos en generasjon av medisinske forskere og i deres institusjoner. Det var først på 1960-tallet at legitimiteten av ikke-terapeutiske forsøk ble utfordret for alvor.

Selv om amerikanske myndigheter hadde vært langt mer restriktive enn aksemaktene når det gjaldt menneskeforsøk under krigen, ble tysk og japansk kompetanse og resultater ansett som svært attraktive. Amerikanerne var derfor svært pragmatiske i forhold til overgripens videre skjebne. Gjennom den såkalte Operasjon Paperclip ble mer enn 750 tyske og østerrikske vitenskapsmenn, en rekke av dem involvert i uetiske medisinske forsøk under krigen, gitt muligheten til en ny karriere i USA.

14 En av disse var flymedisineren Hubertus Strughold, som gjennom sine nærmeste underordnede hadde vært involvert i de bestialske forsøkene i konsentrasjonsleiren Dachau. Strughold ble senere en viktig figur i det amerikanske romfartsprogrammet.

Gjerningsmennene bak de japanske forsøkene ble ikke stilt for retten, men i stedet gitt immunitet i bytte mot utveksling av informasjon «av stor verdi» for amerikansk militær forskning, med begrunnelse at den «bekrefter, supplerer og kompletterer faser i amerikansk forskning eller biologisk krigføring». **15**

3.10 Radioaktiv stråling

På bakgrunn av en serie avisartikler i Albuquerque Tribune med påstander om at den amerikanske stat hadde støttet forskning med radioaktive stråler på mennesker, nedsatte president Bill Clinton i januar 1994 en kommisjon for å granske disse påstandene. Granskningskommisjonen, «The Advisory Committee on Human Radiation Experiments», under ledelse av professor Ruth Faden, avga sin endelige rapport i oktober 1995. **16**

Granskningen konkluderte med at føderale myndigheter i perioden 1944-1974 hadde støttet en rekke av det kommisjonen omtalte som «human radiation experiments». Totalt dreide det seg om nesten fire tusen prosjekter. I de aller fleste tilfellene fantes det bare fragmentarisk informasjon om prosjektene; forsøkspersonenes identitet og den spesifikke radioaktive eksponeringen var typisk ikke tilgjengelig. Av flere årsaker ville det ha vært en uoverkommelig oppgave for kommisjonen å vurdere alle disse. Kommisjonen valgte derfor å konsentrere granskningen om representative enkeltprosjekter. Prosjektene ble inndelt i følgende åtte ulike kategorier, som kommisjonen ga følgende betegnelser:

- experiments with plutonium and other atomic bomb materials
- the Atomic Energy Commission's program of radioisotope distribution
- nontherapeutic research on children
- total body irradiation
- research on prisoners
- human experimentation in connection with nuclear weapons testing
- intentional environmental releases of radiation
- observational research involving uranium miners and residents of the Marshall Islands

I kommisjonens oppsummering av de sentrale resultatene av granskningen fremheves det at de fleste av de identifiserte forsøkene skjedde som ledd i medisinsk forskning. Noen forsøk skjedde imidlertid for å tjene militære eller romfartsmessige interesser.

Mesteparten av de identifiserte forsøkene involverte bruk av radioaktive sporingisotoper til voksne forsøkspersoner. Bruken av isotopene skjedde i mengder tilsvarende det man aksepterer i dag. Disse eksperimentene har sannsynligvis ikke medført fysiske skader for forsøkspersonene. Enkelte av forsøkene med barn omfattet imidlertid bruk av isotoper i mengder utover dagens grenseverdier, og forsøkene kan ha økt risikoen for å utvikle kreft i skjoldbruskkjertelen.

Komiteen kritiserer i sin oppsummering i første rekke manglende informasjon og samtykke samt kriteriene for utvalg av forsøkspersonene. Det eksisterte i hele etterkrigstiden manglende rutiner og prosedyrer for å beskytte rettigheter og interesse til forsøkspersoner som ble brukt i ikke-terapeutisk forskning, selv om disse hensynene ikke ble ansett som irrelevante. Diskusjoner om temaet ble imidlertid ikke foretatt i åpenhet, men foretatt internt blant de medisinske og politiske beslutningstakerne. Bakgrunnen for dette var frykt for det rettslige ansvar for eventuelle senskader som forsøkene kunne medføre. Regjeringen benytter informasjonskapsler (cookies) slik at vi kan lytte deg bedre service. Informasjonskapslene vil bli lagret på din enhet og vil hjelpe oss med å forbedre vår tjeneste og forbedre brukeropplevelsen. Du kan lese mer om vår bruk av informasjonskapsler eller fortsette å bruke vår tjeneste hvis du godtar dette.

http://www.regjeringen.no/nb/dep/hod/dok/nouer/2003/nou-2003-33/4.html?id=149036 JUL AUG SEP
 27
 2013 2014 2015

1 capture
 27 Aug 2014

ble piloter utsatt for radioaktive forsøk ved å kjøre igjennom «atomskyer».

Det ble også gjort risikable forsøk med frivillige, men dødssyke pasienter. Videre hadde føderale institusjoner foretatt forsettlig utslipp av radioaktivitet i miljøet i den hensikt å teste bruken av våpen, driftssikkerhet ved utstyret og spredning ved utslipp. Dette var så langt man vet ikke skadelig, men informasjon om utslippene ble inntil 1994 tilbakeholdt fra amerikansk offentlighet til tross for gjentatte forespørsler.

3.11 CIAs program for adferds-/bevissthetskontroll

Den amerikanske etterretningsorganisasjonen Central Intelligence Agency (CIA) hadde i granskningsperioden flere programmer for å utvikle nye metoder for bevissthets- og adferdskontroll. Dette involverte forsøk med mennesker i CIAs egen regi og støtte til eksterne forskningsmiljøer. **18**

Det mest omfattende programmet fikk navnet MKULTRA. Dette programmet ble formelt startet opp i april 1953, men hadde forløpere i prosjektene Bluebird og Artichoke, som likeledes var opptatt av bevissthetskontroll. **19** I et internt notat om Bluebird fra juli 1951 ble målsetningen for programmet presist formulert til å skape en «utnyttbar endring i personligheten» til utvalgte individer, inkludert potensielle agenter, avhoppere, flyktninger, krigsfanger og andre. **20**

MKULTRA var i utgangspunktet ment å dekke forskning og utvikling av kjemiske, biologiske og radiologiske materialer som kunne brukes i hemmelige operasjoner for å kontrollere menneskelig adferd. Etter hvert ble andre metoder inkludert, blant annet elektroshokk, hypnose og en rekke sosiologiske og psykologiske teknikker.

Målsetningen var både offensiv og defensiv med et ønske om å avdekke kunnskap også om «fiendens teoretiske potensial». Det var ikke tilfeldig at MKULTRA ble startet under Korea-krigen. Flere amerikanske krigsfanger hadde kommet tilbake fra kinesisk fangenskap som nyomvendte kommunister. Også rettssakene i forbindelse med de kommunistiske maktovertakelsene i Øst-Europa hadde gjort inntrykk i CIA. Tiltalte tilstod en lang rekke ugjerninger og konspirasjoner som de åpenbart ikke kunne ha stått bak.

En viktig begrunnelse for opprettelsen av et hemmelig program innenfor CIA var at aktivitetene det dekket var høyst sensitive. CIA erkjente at manipulering av menneskelig adferd var ansett som uetisk og derfor ville kunne skade omdømmet til involverte forskere og CIAs støtte i opinionen. Forsøkene var også problematisk fra et rettslig synspunkt og i forhold til at de utsatte amerikanske borgere for risiko. CIA ønsket heller ikke å stimulere til økt aktivitet hos fremmede etterretningstjenester.

MKULTRAS utvikling av nye materialer og metoder for adferds- og bevissthetskontroll fulgte vanligvis tre faser. Først søkte man, ved hjelp av spesialister fra universiteter, farmasøytiske firmaer, sykehus, helseinstitusjoner og private forskningsinstitusjoner etter nye substanser og stoffer. Finansiell støtte til disse spesialistene ble kanalisert gjennom ulike fond og organisasjoner, som for eksempel the Society for the Study of Human Ecology, the Geschikter Fund og the Josiah Macy, Jr. Foundation.

I neste fase ble normalt leger, toksikologer og andre spesialister invitert til å prøve ut de nye stoffene og produktene på pasienter i sykehus, rusinstitusjoner og psykiatriske institusjoner og på innsatte i fengsler.

I tredje og siste fase prøvde CIAs agenter ut stoffene på uvitende forsøkspersoner i en dagligdags setting. Motivasjonen for dette var i følge CIA at testing under vitenskapelig aksepterte prosedyrer ikke kunne vise hele mønsteret av reaksjoner som kunne oppstå i en operativ situasjon.

I senatshøringen i 1977 slo CIAs direktør Stansfield Turner fast at 80 institusjoner hadde hatt kontrakter under MKULTRA i løpet av de elleve årene programmet eksisterte. Enkeltprosjektene fortsatte imidlertid også etter 1964, dels under paraplyen MKSEARCH og dels som CIA-prosjekter med regulær finansiering.

3.12 LSD

Som et ledd i arbeidet med bevissthetskontroll, ble LSD tatt i bruk av CIA allerede tidlig på 1950-tallet, ikke mange år etter at det først hadde blitt beskrevet av den sveitsiske forskeren Albert Hoffman. I en periode ble LSD ansett som den fremste kandidaten til å være det «sannhetsserum» som etterretningsorganisasjonen ønsket seg. De første, optimistiske forsøkene på egne agenter tydet på at stoffet kunne få frem dype hemmeligheter hos forsøkspersonen samtidig som han eller hun bare hadde en vag erindring om det som hadde funnet sted. Et viktig fortrinn med LSD var dessuten at det kunne gi stor virkning selv i svært små kvanta.

Virkningene av stoffet viste seg etter hvert som mer uforutsigbare og kompliserte enn man først hadde trodd. CIA var likevel fortsatt interessert, og engasjerte en rekke forskere i utprøvingen av LSD, blant annet som et hjelpemiddel i avhør. Ingen hadde på dette tidspunktet foretatt en systematisk undersøkelse av LSD og bare et fåtall forskere arbeidet med hallusinogene stoffer. Midler fra CIAs dekkorganisasjoner kunne derfor anvendes med stor effekt for å stimulere til økt forskning, samtidig som etterretningsorganisasjonen skaffet seg oversikt over forskningsfronten.

Mange av de CIA-sponsede forskningsresultatene omhandlet legitime medisinske temaer – eksempelvis eventuelle skadevirkninger ved bruk av LSD – og disse ble åpent publisert i tidsskrifter. Imidlertid ble visse data – som berørte «operationally pertinent categories» bare gitt til CIA. Dette kunne dreie seg om erindringsforskyvninger, endring av seksualitetsmønstre, tilbøyelighet til å bli overtalt, økt emosjonell avhengighet og lignende. Spesielt interessant for CIA var psykiatriske rapporter som antok at LSD kunne bryte ned etablerte atferdsmønstre. Dette åpnet for muligheten til omprogrammering eller hjernevasking.

Det fremgår klart av frigitte CIA-dokumenter at organisasjonen og dens tilknyttede forskere brøt med Nürnberg-kodeksen ved å gjennomføre LSD-forsøk på uvitende eller ikke tilstrekkelig informerte personer. I stor grad dreide dette seg om fanger, psykiatriske pasienter, utlendinger, dødssyke, seksuelle avvikere og etniske minoriteter.

Regjeringen.no benytter informasjonskapsler (cookies) slik at vi kan yte deg bedre service. Informasjonskapslene trafikk måling og optimalisering av tjenesten. Du kan lese mer om vår bruk av informasjonskapsler eller fortsette å vanlig hvis du godtar dette.

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/hod/dok/nouer/2003/nou-2003-33/4.html?id=149036>

Go

JUL

AUG

SEP

◀

27

▶

2013

2014

2015

▼ About this capture

[1 capture](#)

27 Aug 2014

³ Njølstad, Olav og Wicken, Olav: *Kunnskap som våpen: Forsvarets forskningsinstitutt 1946-1975*, Oslo 1997, s. 21.

⁴ Op. cit. vedlegg 3, s. 503.

⁵ Op. cit. s. 183.

⁶ Se punkt 6.4.4.

⁷ Se punkt 6.3.4.9.

⁸ Om Armauer Hansen-saken, se Blom, Knut: *Legeetikk og loven*, i Lov & Rett 1973, s. 360 flg. og Ruyter, Knut, Førde, Reidun og Solbakk, Jan Helge: *Medisinsk etikk – en problembasert tilnærming Oslo 2000*, s. 152 flg.

⁹ Moreno, Jonathan: *Undue Risk, Secret State Experiments on Humans*, New York and London 2001, s. 15 og 23 flg.

¹⁰ Tennøe, Tore: *Guder i hvite frakker. Leger, vitenskap og politikk under nazismen*, Senter for teknologi og menneskelige verdier, Skriftserie nr. 35, 1998.

¹¹ Schneider, U og Stein, H: *I G-Farben – Buchenwald – Menschenversuche. Ein Dokumentarischer Bericht*, Weimar 1986 s. 21.

¹² Harris, S.H: *Factories of Death. Japanese Biological Warfare 1932-45 and the American Cover-up*, New York and London 1994.

¹³ Op. cit. kap. 2.

¹⁴ Annas, George og Grodin, Michael: *The Nazi Doctors and the Nuremberg Code*, New York and Oxford 1992, s. 106.

¹⁵ Harris, S.H: *Factories of Death. Japanese Biological Warfare 1932-45 and the American Cover-up*, New York and London 1994.

¹⁶ Advisory Committee on Human Radiation Experiments: *Final Report of Advisory Committee on Human Radiation Experiments*, New York and Oxford 1996.

¹⁷ Op. cit kap. 5.

¹⁸ Bakgrunnen for og omfanget av dette programmet er delvis kartlagt gjennom flere amerikanske kongresshøringer på 1970-tallet. Følgende høringer er særlig relevante:

1. U.S. Congress. Senate. Committee on Human Resources. Subcommittee on Health and Scientific Research. *Human Drug Testing by the CIA: Hearings*. 95th Cong., 1st sess. Washington, DC: GPO, 1977.

2. U.S. Congress. Senate. Committee on Labor and Public Welfare, Subcommittee on Health, and the Subcommittee on Administrative Practice and Procedure of the Committee on the Judiciary. *Biomedical and Behavioral Research. Human-use Experimentation Programs of the Department of Defense and Central Intelligence Agency: Joint Hearings, Sept. 10, 12 and Nov. 7, 1975*. 94th Cong., 1st sess. Washington, DC: GPO, 1976.

3. U.S. Congress. Senate. Select Committee on Intelligence and Subcommittee on Health and Scientific Research of the Committee on Human Resources. *Project MKULTRA, the CIA's Program of Research in Behavioral Modification: Joint Hearing, Aug. 3, 1977*. 95th Cong., 1st sess. Washington, DC: GPO, 1977.

4. U.S. Congress. Senate. Select Committee to Study Governmental Operations with Respect to Intelligence Activities. *Final Report*. 94th Cong., 2d sess. S. Report No. 94-755, 6 vols. Washington, DC: GPO, 1976.

Med hjemmel i den amerikanske offentlighetsloven, *the Freedom of Information Act*, har flere forfattere fått frigitt en rekke dokumenter som kaster lys over dette programmet. De mest sentrale fremstillingene er Marks, John: *The search for the Manchurian Candidate. CIA and Mind Control. The secret history of the Behavioral Sciences*, (W. W. Norton & co 1977/1991) og Lee, Martin A. & Shlain, Bruce: *Acid Dreams. The Complete Social History of LSD; The CIA, the Sixties and beyond* (Pan Books 1992).

http://www.regjeringen.no/nb/dep/hod/dok/nouer/2003/nou-2003-33/4.html?id=149036

Go

JUL AUG SEP

27

2013 2014 2015

1 capture

27 Aug 2014

About this capture

smak, lukt eller farge. Stoffet fikk navnet TD – *Truth Drug* – og ble testet ut på OSS' egne forskere, agenter samt militært personell.

²⁰ Lee, Martin A. & Shlain, Bruce: *Acid Dreams. The Complete Social History of LSD; The CIA, the Sixties and beyond* (Pan Books 1992) s. 10.

Bla i dokumentet: < 2 Sammendrag av utredningen | 4 Kommisjonens arbeidsmåte,... > | Dokumentets forside